

Za okolju in družbi odgovorno življenje

Barbara Kvac

Focus, društvo za sonaraven razvoj

Focus, društvo za sonaraven razvoj, ki v teh dneh praznuje svojo deseto obletnico delovanja, je samostojna, nevladna, nepolitična in nepridobitna okoljska organizacija, ki deluje na področju podnebnih sprememb.

Uvod

S svojim delom in zgledom želimo pokazati, da je lahko vsak od nas okoljsko in družbeno odgovoren. Z izobraževanjem, ozaveščanjem in sooblikovanjem politik na področju podnebnih sprememb spodbujamo rešitve za okolju in družbi odgovorno življenje. Naše vrednote so celovit pristop, učenje z zgledom, aktivno državljanstvo, strokovnost, transparentnost, dialog in sodelovanje. Društvo Focus osredotoča svoje delo na teme: podnebje, energija, mobilnost ter globalna odgovornost in potrošnja. V okviru teh tem organiziramo različne dogodke, izvajamo kampanje in praktično orientirane projekte, ozaveščamo javnost, spremljamo, analiziramo in se vključujemo v procese odločanja in oblikovanja politik, sodelujemo z različnimi deležniki in redno komuniciramo z mediji. Naše delo poteka tako na lokalni in nacionalni ravni, kot tudi na ravni EU.

Podnebne spremembe – okoljski, družbeni in gospodarski izziv

Podnebne spremembe, ki jih povzročata človek, predstavljajo enega največjih civilizacijskih izzivov. S kurjenjem fosilnih goriv, intenzivnim kmetijstvom in sečnjo gozdov v ozračje izpuščamo ogromne količine plinov, ki v atmosferi zadržujejo sončno toploto, kar povzroča segrevanje ozračja.

Prvih enajst let 21. stoletja se uvršča med trinajst najbolj vročih let od začetkov zanesljivega spremljanja temperature v letu 1880. Segrevanje ozračja povzročata podnebne in okoljske spremembe, kot npr. bolj pogoste in bolj ekstremne vremenske pojave, dvigovanje gladine morja, taljenje

ledenikov in polarnega ledu. Na dolgi rok nam grozi resna škoda v gospodarstvu in okolju, od katerega smo odvisni, kar postavlja v nevarnost življenje milijonov ljudi in povzroča izumrtje živalskih in rastlinskih vrst. Tudi Evropa in Slovenija se že soočata z usodnimi in dragimi vročinskimi



valovi, gozdnimi požari in poplavami ter posledicami ujmn.

Odgovornost Evrope

Evropa ostaja ena od regij, ki proizvaja največ toplogrednih plinov, bolj onesnažujoči sta le še Kitajska in Združene države Amerike. Električna energija, toplota in raba goriv v prometu povzročajo več kot 80 % evropskih toplogrednih plinov. Evropa je prevzela vodilno vlogo v boju proti podnebnim spremembam s podpisom in ratifikacijo Kjotskega protokola in s postavitvijo zavezujočih ciljev za obnovljive vire energije. Vendar so trenutni ukrepi in politike premalo, da bi nas obvarovali pred nevarnimi podnebnimi spremembami in utrdili vodilno vlogo EU v razvoju zelene tehnologije. Druga gospodarstva se Evropi hitro približujejo v globalni tekmi za prevzem deleža na trgu zelenih tehnologij, Evropa pa še naprej ostaja odvisna od vedno dražjega uvoza nafte. Uspeh EU na področju podnebnih sprememb bodo opredelila tri področja politik:

Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov: Trenutni cilj EU o 20 % zmanjšanju emisij do leta 2020 glede na leto 1990 je daleč od ciljev, ki jih za preprečitev nevarnih podnebnih sprememb priporočajo znanstveniki. Takšen cilj tudi ni dovolj ambiciozen, da bi spodbujal prehod v zeleno in z viri učinkovito gospodarstvo. EU bi morala emisije znotraj svojih meja zmanjšati za vsaj 30 %, takšen cilj pa že podpira več vodilnih evropskih podjetij, evropskih ministrov in organizacij civilne družbe.

Energija: Proizvodnja električne energije in toplote sta najbolj ogljično intenzivna sektorja EU, s termoelektrarnami na premog kot največjimi onesnaževalkami. Jedrsko energija ostaja varnostno rizična in

že zdaj vedno bolj omejuje hitro rast rabe energije iz obnovljivih virov energije. V naslednjem desetletju bo potrebno zamenjati skoraj polovico evropskih elektrarn. Pri tem bi morala Evropa izkoristiti priložnost za vlaganje v energetske prihranke, obnovljivo energijo, ter nadgraditi zastarelo električno omrežje. Evropa bi lahko in bi morala do leta 2050 vso energijo pridobiti iz obnovljivih virov.

Nafta in promet: Promet je v Evropi in Sloveniji najhitreje rastoč vir emisij CO₂. Spremembe lahko dosežemo z izboljšanjem kakovosti in promocijo javnega potniškega prometa, odvisnost od nafte v prometu pa rešujemo s floto boljših, bolj učinkovitih in za vzdrževanje cenejših avtomobilov, lahkih gospodarskih in tovornih vozil.

Društvo Focus skozi svoj program Podnebje ozavešča javnost o spreminjanju podnebja in spreminjanju navad, poleg tega pa aktivno sodeluje pri iskanju rešitev in sooblikovanju podnebne politike v Sloveniji in EU. V okviru programa Podnebje smo razvili več informativno – ozaveščevalnih gradiv, kot npr. priročnik o spreminjanju podnebja, slovar uporabnih izrazov, razstavo o spreminjanju podnebja, ki je na voljo tudi v virtualni obliki, uporabne nasvete za podnebju prijazno življenje, hkrati pa o delu na področju podnebja javnost redno obveščamo preko novic in sporočil za javnost.

Energetska učinkovitost – zmagovalna rešitev!

Večina energije, ki jo uporabljamo danes, izvira iz fosilnih goriv. Slednja se ne obnavljajo dovolj hitro, poleg spreminjanja podnebja pa povzročajo različne oblike degradacije okolja. Raba fosilnih in jedrskih goriv vodi tudi k vse bolj monopoliziranemu upravljanju z energijo. Energetski sistemi prihodnosti morajo temeljiti na uravnoteženi mešanici učinkovite rabe energije, obnovljivih virov energije, decentraliziranih omrežij ter trajnostnega življenjskega sloga. Društvo Focus zato skozi svoj program *Energija* spodbuja učinkovito rabo energije, rabo obnovljivih virov energije, pametna omrežja in izkoreninjenje jedrske energije.

EU je ena od regij, ki so najbolj odvisne od uvožene energije. Trenutno uvaža skoraj 60 % plina, preko 80 % nafte in 97 % urana. Uvoz energije je obremenjen s težkim bremenom: tolikšna uvozna odvisnost pomeni odvisnost od političnih situacij, nad katerimi imajo Bruselj in države članice le malo ali pa nobenega vpliva. Žal izgradnja novih plinovodov in iskanje novih dobaviteljev energije Evropo le še bolj priklepata na trenutno odvisnost od fosilnih goriv. Namesto načrtovanja novih plinovodov, bi EU morala razrešiti svojo uvožno odvisnost skozi zmanjšanje rabe energije. Nenazadnje je najcenejša in najvarnejša tista energija, ki je ne potrebujemo. Zmanjšanje rabe energije pomeni izstop iz igre, v kateri nihče ne more zmagati, sploh pa ne na vse bolj nepredvidljivem trgu omejenih energetskih virov. Zmanjšanje rabe energije je rešitev za izzive EU na področju energetske odvisnosti – varčna raba energije mora postati prioriteta pred gradnjo novih zmogljivosti. Izračuni za Slovenijo pokažejo, da 1 % zmanjšanje porabe energije pomeni za 3,4 % nižje življenjske stroške za gospodinjstva z nizkimi prihodki. V Veliki Britaniji se za energetske revna gospodinjstva štejejo tista, ki več kot 10 % gospodinjanskega proračuna porabijo za osnovne energetske storitve. V Sloveniji je takšnih več kot 30 % gospodinjstev. V letu 2008 je bila poraba gospodinjstev za elektriko, plin in drugo ogrevanje 1,2 milijarde evrov. Odgovarjajoča številka za javni sektor je bila 145 milijonov evrov. Zmanjšanje porabe energije za 1 % pomeni več kot 13 milijonov evrov prihranka na leto.

Energetska revščina

Tudi v okviru programa *Energija* smo v društvu Focus pripravili več informativno-ozaveščevalnih publikacij (npr. publikacijo *Energetska dieta*, *Izziv težak eno tono*, *Priročnik o obnovljivih virih energije*). Trenutno pa izvajamo tudi evropski projekt *ACHIVE* za praktične in strukturne rešitve, ki bodo pomagale ljudem v EU zmanjšati tveganje energetske revščine. S pomočjo izkušenj in dobrih praks iz vse Evrope v okviru projekta identificiramo gospodinjstva, ki imajo največje tveganje





za energetske revščino, in v sodelovanju z njimi izvajamo primerne korake za zmanjšanje rabe energije in stroškov.

Trajnostna mobilnost

Promet je sektor z najhitreje rastočimi izpusti CO₂, ki povzročajo spreminjanje podnebja. Z naraščanjem prometa se večja poraba goriva, povečujejo pa se tudi onesnaženje, hrup, zastoji in nesreče. Kljub temu se mobilnost v določenih pogledih zmanjšuje. Rešitev je trajnostna mobilnost, ki pomeni zagotavljanje učinkovite in enokopravne mobilnosti za vse ob minimalnih nezaželenih stranskih učinkih. Društvo Focus zato preko programa Mobilnost spodbuja načine mobilnosti, ki potrebe ljudi po mobilnosti usklajujejo z okoljskimi in drugimi dimenzijami prometa. Ena od pomembnih dejavnosti Focusa v okviru programa Mobilnost je promocija javnega potniškega prometa. Veliko težav, ki jih povzroča naraščajoči cestni promet (naraščanje porabe goriv, število nesreč, zastojev, degradacija okolja ter emisije toplogrednih in drugih zdravju škodljivih plinov), bi rešili ali vsaj omilili s povečano rabo sredstev javnega prevoza. Javni prevoz uporablja vedno manj ljudi, ukinjajo se železniške in avtobusne proge, obstoječe linije so med seboj tako prostorsko kot časovno neusklajene, vedno več naselij je s sredstvi javnega potniškega prometa nedostopnih. Sistem javnega potniškega prometa je vse bolj nekonkurenčen in

neučinkovit, kakovost bivanja in mobilnost se velikemu delu prebivalstva slabša, kar vodi v povečanje ekonomskih in socialnih razlik. Ti problemi se najbolj kažejo na podeželju, ki je v primerjavi z mestom tudi z vidika razpoložljivosti JPP zapostavljeno. Te probleme društvo Focus naslavlja v projektih, usmerjenih k ozaveščanju in mobilizaciji ljudi za javni potniški promet. Društvo Focus v sodelovanju s partnerji od leta 2011 sodeluje tudi v projektu Dobimo se na postaji.

Dobimo se na postaji

Projekt Dobimo se na postaji je del aktivnosti Ministrstva za promet na področju integracije javnega potniškega prometa. Ukvarja se z izobraževanjem, informiranjem in ozaveščanjem javnosti o pomenu javnega potniškega prometa. Ciljne skupine projekta so otroci in vzgojitelji v vrtcih, osnovnošolci in dijaki z učitelji, študenti in uporabniki osebnih avtomobilov. Osnovni cilj projekta je krepitev zavesti o javnem potniškem prometu kot pomembni alternativi avtomobilskemu prevozu in spodbuditev spreminjanja potovalnih navad v smeri njegove večje uporabe znotraj ciljnih skupin. V okviru projekta izvajamo aktivnosti, namenjene srednješolski in vrtčevski populaciji. Izdelana je bila igrača Beli zajček za vse vrtce v Sloveniji, izvajamo regionalne seminarje za profesorje in delavnice za učence, pripravljen je bil priročnik za srednje šole

in vrtce, poteka pa tudi tekmovanje za najbolj trajnostno mobilno srednjo šolo in natečaj za srednje šole.

Dovolj za kakovostno življenje?

Vplivi potrošniškega življenjskega sloga so občutni povsod po svetu. Eden od pokazateljev teh vplivov so ravno podnebne spremembe - prekomerni izpusti, ki nastajajo v razvitem svetu, preko spreminjanja podnebja močno prizadenejo najbolj ranljive države. Pomembno je, da izgradimo zavedanje, da je podnebje skupno vsem ljudem na Zemlji, s katerimi živimo v ekološki soodvisnosti. Društvo Focus preko programa Globalna odgovornost in potrošnja spodbuja zavedanje o odgovornosti vsakega posameznika za globalno blaginjo.

Globalna odgovornost

Program Globalna odgovornost in potrošnja zajema ozaveščanje javnosti o trajnostni potrošnji, o vplivih našega načina življenja na življenje ljudi v državah v razvoju, promovira globalno učenje, povezuje okoljevarstvene teme z razvojnimi. V sklopu aktivnosti o globalnem učenju izvajamo seminarje za učitelje in učence. V letu 2012 smo pripravili nacionalno in primerjalno analizo vključenosti trajnostnega razvoja v šolske sisteme. Iz analiz izhajajo nacionalna in primerjalna priporočila. Sodelovali smo tudi pri izdelavi izobraževalnih modulov na temo trajnostnega razvoja za tri ciljne skupine: učitelji, lokalne oblasti ter mala in srednje velika podjetja. Izvajamo pa tudi kampanjo Dovolj!, katere cilj je spodbujati ljudi k drugačnemu razmišljanju o kakovosti življenja, spodbuditi ukrepanje za spremembo navad ter zahtevati spremembo institucionalnega okvirja, da bi le-ta podpiral kakovostno in trajnostno življenje. V okviru kampanje se bomo v tem letu posebej posvetili promociji aktivnega državljanstva.

Podrobnejše informacije o aktivnostih društva Focus najdete na spletni strani www.focus.si, na nas pa se lahko obrnete tudi preko e-naslova info@focus.si.